

УДК 342.83

## АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ КВОТИ

**Анастасія БЕРЕНДСЬВА,**  
кандидат юридичних наук, доцент кафедри  
адміністративного права та адміністративного процесу  
Одеського державного університету внутрішніх справ

### АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано можливості використання державними органами України адміністративних ресурсів із метою забезпечення дотримання політичними партіями гендерної квоти. Висвітлено міжнародний досвід забезпечення паритетного представництва чоловіків і жінок у парламентах. На основі позитивної міжнародної практики визначено можливості забезпечення гендерної квоти в Україні. Запропоновані механізми впливу на політичні партії з метою дотримання ними рівного представництва жінок і чоловіків у виборчих списках кандидатів у депутати. Надані конкретні пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства, що мають на меті змогу застосувати санкції до тих політичних партій, які не дотримуються гендерної квоти.

**Ключові слова:** гендерна квота, гендерний баланс, жінки, політика, санкції, політична партія.

### ADMINISTRATIVE AND LAW FACILITIES PROVIDING GENDER QUOTA

**Anastasiia BERENDIEIEVA,**  
Candidate of Law Sciences,  
Associate Professor at the Department of Administrative Law and Administrative Process  
of Odessa State University of Internal Affairs

### SUMMARY

In the article the research is using the administrative resources by state authorities of Ukraine to ensure compliance gender quotas by political parties. The international experience of ensuring equal representation of men and women in parliaments is analyzed. The possibilities of providing a gender quota in Ukraine are determined on the basis of positive international practice. Mechanisms of influence on political parties were proposed in order to ensure equal representation of women and men in the lists of candidates. Concrete proposals are made to amend the current legislation in order to punish those political parties that do not adhere to gender quotas.

**Key words:** gender quotas, gender balance, women, politics, sanctions, political party.

**Постановка проблеми.** Гендерна рівність – мейнстрім сучасного розвитку суспільства. Міжнародна спільнота опікується захистом прав жінок, розробляючи стандарти, яких мають дотримуватися держави в своєму національному законодавстві. Протягом останніх років Україна значно приблизилася до міжнародних стандартів у галузі прав людини, зокрема, щодо гендерних питань. Але, попри законодавче закріплення гендерної рівності в Україні, реального втілення в життя цього принципу поки що не відбулося. Однією зі сфер, в якій є значний гендерний дисбаланс, є політика. Незважаючи на відсутність законодавчих перешкод, жінок в українському парламенті та місцевих радах значно менше, ніж чоловіків. Тому перед державою стоїть важливе завдання забезпечити впровадження гендерного паритету в політичну діяльність, розробити механізми його реального забезпечення. Питання більшої залученості жінок у політику є складним і багатоаспектним, яке включає низку окремих завдань. У цій статті ми розглянемо один з аспектів цієї багатогранної проблеми – забезпечення реалізації механізму гендерного квотування.

**Актуальність теми дослідження.** Про важливість проблеми гендерного паритету в суспільстві зазначено в резолюції Генеральної Асамблеї ООН 25 вересня 2015 р. «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року», більш відомий як «Цілі сталого розвитку». Серед 17 глобальних цілей, які поставлені перед людством до 2030 р., ціллю № 5 зазна-

чено саме гендерну рівність, що передбачає, зокрема, зобов'язання держав забезпечити всебічну та ефективну участь жінок та створити рівні можливості для лідерства жінок на усіх рівнях прийняття рішень у політичній, економічній та суспільній сферах [1].

Україна як держава, яка прагне стати повноправним членом Європейського Союзу, робить певні кроки для досягнення цієї мети шляхом прийняття законодавства в цій галузі. Як підкреслюється в Концепції Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 р., упровадження принципів рівних прав та можливостей жінок і чоловіків є однією з важливих умов сталого соціально-економічного розвитку, позитивних змін у суспільстві, реалізації прав людини та самореалізації особистості, є запорукою ефективного розв'язання наявних проблем, а також європейської інтеграції України та виконання міжнародних зобов'язань згідно з основними міжнародними договорами у сфері захисту прав людини, у тому числі Цілей Сталого Розвитку до 2030 року, затверджених Генеральною Асамблеєю ООН [2]. Таким чином, актуальність забезпечення гендерного паритету визначена як на міжнародному, так і на національному рівні. Також не можна не зазначити, що напередодні виборів у парламент, які мають відбутися восени 2019 р., це питання набуває особливої актуальності, оскільки ще є час внести відповідні зміни до чинного законодавства, аби покращити ситуацію із представництвом жінок у Верховній Раді України.

**Стан дослідження.** Гендерні питання стали актуальними для України у 2000-х рр. і привернули увагу багатьох дослідниць. Із цього приводу необхідно підкреслити, що комплексно цим питанням займаються лише жінки. З одного боку, це логічно, оскільки вони прагнуть забезпечити свої права. З іншого боку, це свідчить, що загалом чоловіки мало переймаються питаннями забезпечення гендерної рівності у суспільстві, що заважає жінкам у боротьбі за свої права, а в окремих випадках навіть прямо перешкоджає. Питання гендерної рівності в Україні досліджували у своїх працях Н. Болотіна, Н. Грицяк, Г. Даудова, Н. Карпачова, Л. Кобилянська, К. Левченко, Т. Марценюк, Т. Мельник, А. Мельниченко, Н. Оніщенко, В. Черняхівська, О. Ярош та інші. Їхні роботи розглядають різні аспекти встановлення гендерної рівності в Україні: соціологічні, культурні, політичні, юридичні та інші. Це свідчить про те, що це питання є вкрай актуальним для українського суспільства, оскільки стосується багатьох аспектів суспільного життя.

**Метою і завданням статті** є дослідження механізму роботи гендерних квот в Україні, виявлення проблем, які заважають їх ефективному використанню та розроблення пропозицій щодо використання державою адміністративних засобів із метою забезпечення реалізації гендерних квот.

**Виклад основного матеріалу.** Участь жінок в українській політиці – один з яскравих прикладів існування «неживого» права, коли нормативна база не забезпечена механізмом реалізації, що робить її недієвою. Адже загальноновизнано, що встановлення державною правових норм не є самоціллю. Право виступає як соціальний регулятор і як вища соціальна цінність лише тоді, коли його принципи і норми втілюються в життя, реалізуються в діях суб'єктів соціального спілкування [3, с. 411]. А якщо правові норми не можна реалізувати, то вони є «мертвими». Так, на рівні законодавства немає жодних перешкод для участі жінок у політиці. Але на практиці жінки не мають реального доступу до державної влади. Ця проблема стоює не лише в Україні. В Стратегії з гендерної рівності на 2018–2023 рр., яка була прийнята 7 березня 2018 р. Комітетом міністрів Ради Європи, наголошується, що збалансована участь жінок і чоловіків у політичному та громадському прийнятті рішень є важливою для демократії. Далі в Стратегії констатується, що, незважаючи на прийняття нових законів і політик у багатьох державах-членах і приклади належної практики та заходів підтримки в деяких державах-членах, недостатнє представництво жінок у суспільному та політичному житті залишається критичним питанням, яке підриває нормальне функціонування демократичних інститутів і процесів. Політична діяльність та прийняття державних рішень залишаються сферами, в яких домінують чоловіки [4].

Середній показник представництва жінок у парламенті в країнах світу в 2018 р. становить 24%. В Ємені взагалі немає жінок у парламенті, а у 18 країнах представництво жінок становить менше 10% [5, с. 8]. Якщо ж проаналізувати склад українського парламенту, то представництво жінок у ньому значно нижче за середній показник, оскільки в Верховній Раді України жінки становлять лише 12,5% від загальної кількості депутатів. Одним із механізмів вирішення цієї проблеми є впровадження гендерних квот. Гендерні квоти – спосіб забезпечення представництва жінок у владних структурах, відповідно до якого правовим чином відводиться певна частина депутатських місць у парламенті для обрання жінок депутатами [6, с. 244]. Гендерні квоти – доволі поширена практика, яка успішно використовується багатьма країнами світу. Це яскравий приклад «позитивної» дискримінації, який дає змогу подо-

лати дискримінацію жінок щодо участі у політичному житті держави.

Світова практика виробила три види гендерних квот: 1) зарезервовані місця; 2) юридичні гендерні квоти; 3) квоти політичних партій [7]. Перший вид квот передбачає, що у парламенті заздалегідь резервуються місця для жінок. Другий вид закріплює, що під час формування виборчих списків встановлюється мінімальне представництво осіб однієї статі в такому списку (ця норма може бути прописана як на рівні конституції, так і на рівні закону, який врегульовує питання проведення виборів). У цих випадках вимоги законодавства є обов'язковими для всіх політичних партій. Третій вид квот передбачає, що партії за власним бажанням встановлюють гендерні квоти, тож ця квота має силу лише для цієї політичної партії.

Зарезервовані місця є найменш використаним типом квот на глобальному рівні, але вони є дедалі частіше використовуються в Африці та Південно-Східній Азії [5, с. 25]. Другий та третій види є більш поширеними і демократичними. В Україні фактично діє четвертий вид, який являє собою мікс другого і третього виду гендерних квот. Але тут необхідно пояснити, що це не якийсь новий тип, а наслідок недосконалого українського законодавства, в якому гендерна квота закріплена (це ознака другого типу, що передбачає юридичне закріплення правової норми про гендерну квоту), а ось необхідність реалізації цієї квоти – ні (це вже ознака третього типу, який передбачає добровільність політичних партій встановлювати квоту для себе та дотримуватися такої вимоги). Така ситуація робить заяви політичних лідерів про всіляке сприяння підвищенню рівня участі жінок у політичній діяльності декларативними, закони – недієвими, а зобов'язання, взяті Україною щодо євроінтеграції, – невиконаними. Це призводить до негативних наслідків: від дискримінації жінок у політичному житті України до падіння іміджу держави в очах міжнародної спільноти.

Задля подолання цієї проблеми необхідно розробити механізми, які б забезпечували виконання політичними партіями норм законодавства, тобто перетворити «неживі» норми на реально чинний механізм забезпечення збільшення представництва жінок у парламенті та місцевих радах. Неодноразово наголошувалося на тому, що значною проблемою доступу жінок до політичної системи є відсутність відповідальності за недотримання партією гендерних квот під час формування виборчих списків. Спробуємо розібратися, чи можна використовувати адміністративні ресурси державних органів із метою забезпечення дотримання партіями виборчих гендерних квот.

Законом України «Про політичні партії в Україні» в ст. 18 передбачено, що державний контроль за діяльністю політичних партій здійснюють такі державні органи: 1) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань; 2) Центральна виборча комісія, окружні виборчі комісії, територіальні виборчі комісії на відповідних місцевих виборах; 3) Рахункова палата; 4) Національне агентство з питань запобігання корупції [8]. Розглянемо, які ж можливості мають ці органи щодо використання санкцій за недотримання партіями гендерних квот.

Ст. 3 Закону України «Про політичні партії в Україні» закріплює правову основу діяльності політичної партії, яку становлять Конституція України, Закон України «Про політичні партії в Україні» та інші закони України, а також партійний статут, прийнятий у встановленому порядку [8]. Вказівка на партійний статут як правову основу з позиції теорії права не зовсім коректна, оскільки норми, що містяться в статутах політичних партій, не мають правового

характеру [9, с. 398], тому що є не правовими, а політичними нормами, які не тягнуть юридичної відповідальності у разі їх порушення. Однак за таких умов законодавець закріпив обов'язок партії дотримуватися тих норм, які встановлені в її статуті.

Ст. 8 Закону України «Про політичні партії в Україні» містить чітку вказівку, що кожна політична партія повинна мати статут і які відомості він має містити [8]. Пізніше, у 2013 та 2015 рр. були внесені відповідні зміни, внаслідок яких ст. 8 була доповнена п. 10 такого змісту: «розмір квот, що визначає мінімальний рівень представництва жінок і чоловіків у виборчому списку кандидатів у народні депутати України від партії у загальнодержавному окрузі, кандидатів у депутати місцевих рад в багатомандатних виборчих округах і має становити не менше 30 відсотків загальної кількості кандидатів у виборчому списку» [10; 11]. Таким чином, відповідно до вказаної статті, ця норма має бути зазначена в статуті будь-якої політичної партії. Тому під час реєстрації політичної партії необхідно звернути увагу на присутність тези про виборчу квоту у статуті партії.

Відповідно до Указу президента України «Про затвердження Положення про Державну реєстраційну службу України» Укрдержреєстр є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань реалізації державної політики у державній реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань [12], тобто саме на цей державний орган покладено обов'язок реєстрації політичних партій. Ст. 11 Закону України «Про політичні партії в Україні» встановлює, що реєстрація політичних партій здійснюється в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», після перевірки поданих матеріалів [8]. А п. 5 ст. 28 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» передбачає, що якщо документи суперечать вимогам Конституції та законів України, це є підставою для відмови у державній реєстрації [13].

З огляду на вказані норми законодавства відсутність норми про гендерну квоту в статуті політичної партії може розглядатися Укрдержреєстром як невідповідність Закону України «Про політичні партії в Україні», ст. 8 якого передбачає обов'язкову наявність цієї норми в статуті [8]. Таким чином, відсутність такої норми в статуті політичної партії має розглядатися як підстава для відмови в її реєстрації. П. 8 ст. 28 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» передбачає, що після усунення причин, що були підставою для відмови у державній реєстрації, заявник може повторно подати документи для державної реєстрації [13]. Тобто партія, яка в статуті не прописала гендерну квоту і внаслідок цього не була зареєстрована, після внесення цієї норми до свого статуту може знову ж подати документи на реєстрацію. Таким чином, це буде дисциплінувати членів партії, зобов'язувати їх суворо дотримуватися норм законодавства, оскільки без зазначення норми про гендерну квоту в своєму статуті політична партія просто не буде зареєстрована. Таким чином, вже на етапі реєстрації політичної партії Укрдержреєстр може застосовувати свої повноваження з метою забезпечення фіксації в статуті політичної партії тези про гендерне квотування. Це перший адміністративний механізм, який може застосовуватися державними органами.

Але, як ми зазначали раніше, наявність тези про гендерну квоту в статуті партії ще не забезпечить її автоматичне виконання, оскільки порушення статуту не тягне юридичної відповідальності через те, що це політична

норма, а не правова. Тут скоріше йдеться про політичну культуру партії, її імідж і «обличчя» перед виборцями.

Реальні правові санкції можливі лише тоді, коли норма закону чітко виписана в законодавстві. Тут є певні прогалини. По-перше, норму про гендерну квоту містить лише Закон України «Про місцеві вибори», в якому в ст. 4 передбачається, що представництво осіб однієї статі у виборчих списках кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах має становити не менше 30 відсотків загальної кількості кандидатів у виборчому списку [11]. Що ж стосується чинного Закону «Про вибори народних депутатів України» [14], то там такої тези не має. Однак необхідно зазначити, що 7 листопада 2017 р. був прийнятий за основу проект Виборчого кодексу України, в якому передбачається виборча квота [15]. Але оскільки це лише законопроект, аналізувати ще щось передчасно, тож звернемося до чинного законодавства.

Таким чином, є певна колізія. Відповідно до Закону України «Про політичні партії в Україні», щоб зареєструвати політичну партію, треба подати, крім інших документів, статут, який має містити гендерну квоту як для кандидатів у народні депутати України від партії у загальнодержавному окрузі, так і для кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах [8]. Однак згідно з чинним законодавством дотримуватися цієї квоти обов'язково лише на місцевих виборах, а щодо виборів у Верховну Раду України такого зобов'язання взагалі не існує. Тож між законами України «Про політичні партії в Україні» та «Про вибори народних депутатів України» є розбіжності. Тож перше, що необхідно здійснити, – внести зміни у Закон України «Про вибори народних депутатів України» (або ж передбачити це питання у Виборчому кодексі) щодо дотримання гендерної квоти, як це зроблено в Законі України «Про вибори народних депутатів України». Це другий аспект, на який варто звернути увагу.

Але, мабуть, найсерйознішою проблемою є те, що навіть після узгодження законодавства та статуту із цим законодавством немає жодної гарантії, що ця 30-відсоткова квота буде дотримана політичними партіями. Відсутність будь-якої відповідальності за недотримання цієї норми робить її рекомендаційною, а в українських реаліях, на жаль, як кажуть, «мертвонародженою».

Норма закону набуває обов'язкового характеру тоді, коли передбачена санкція за її невиконання. У країнах світу передбачені два основних типи санкцій за недотримання політичними партіями гендерних квот: відхилення виборчих списків та фінансові санкції, або стимули [5, с. 32]. В Україні спочатку було вирішено застосувати методи заохочення, тобто фінансові стимули. У 2015 р. було прийнято рішення простимулювати політичні партії шляхом надання бюджетних коштів тим політичним партіям, які все-таки дотримуються такої квоти. Внаслідок такого рішення Закон України «Про політичні партії в Україні» було доповнено ст. 17-5 такого змісту: «сума в розмірі 10 відсотків щорічного обсягу державного фінансування статутної діяльності політичних партій, передбаченого ст. 17-2 цього Закону, розподіляється порівну між політичними партіями, які отримали право на таке фінансування згідно з цим Законом, якщо за результатами останніх чергових чи позачергових виборів народних депутатів України кількість представників однієї статі серед обраних від відповідних політичних партій народних депутатів України, які набули своїх повноважень, не перевищує двох третин від загальної кількості народних депутатів України, обраних від цієї політичної партії» [16]. На виконання цієї норми 11 листопада 2016 р. на засіданні Національного агентства з питань запобігання корупції було ухвалено рішення про те, що одна політична партія отримає додат-

ково 19 551 615 грн державного фінансування її статутної діяльності, оскільки вона єдина з усіх партій, представлених у парламенті після виборів 2014 р., дотрималася норми, згідно з якою із 32 обраних народних депутатів 21 були однієї статі, що не перевищує двох третин від загальної кількості [17]. Таким чином, у сучасному українському законодавстві передбачений ще один адміністративний механізм забезпечення гендерної квоти – додаткове державне фінансування.

Але одного фінансового заохочення замало. Аби партії дотримувались гендерного квотування, необхідно зробити цю норму дієвою, тобто передбачити санкцію за недотримання гендерної квоти. Нині жодної відповідальності за це на рівні законодавства не передбачено. Це дає змогу трактувати цю норму як необов'язкову. Так, у 2015 р. Центральна виборча комісія додатком до своєї постанови, посилаючись на чинне законодавство, дійшла висновку, що «відмова в реєстрації кандидатів у депутати <...> з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах рад із підстав недотримання положення Закону щодо представництва осіб однієї статі у виборчих списках кандидатів у депутати місцевих рад у багатомандатних виборчих округах <...> не допускається» [18]. До речі, це рішення спровокувало гостру полеміку у суспільстві та навіть низку адміністративних позовів від різних політичних сил. Все це ще більш яскраво показало, що неузгодженість чинного законодавства дає змогу його тлумачити на свій розсуд, підбираючи щоразу ті аргументи, які вигідні тій чи іншій стороні.

Як підкреслює у своєму рішенні Конституційний Суд України, із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі [19]. Тож необхідно на рівні законодавства передбачити відповідальність за порушення гендерної квоти, інакше це надалі провокуватиме різні погляди на обов'язковість норми про квотування.

Одним із найбільш ефективних способів забезпечення дотримання гендерної квоти є відхилення списку кандидатів у депутати, що робить неможливою участь партії у виборах. Санкція є набагато ефективнішою за умови, якщо орган, що здійснює управління виборами, має юридичні повноваження відхилити невідповідні списки і, найголовніше, на практиці ці санкції дійсно застосовуються. Практика показує, що найкраще працює цей механізм тоді, коли такий уповноважений орган чітко повідомляє політичним партіям, що їхні списки будуть відхилені, якщо вони не відповідають усім відповідним квотам, передбаченим у нормативно-правовим актах (отже, партія не зможе брати участь у виборах). Такий вид санкції використовується, наприклад, у Польщі, Коста-Ріці, Республіці Македонія та Бельгії [5, с. 32].

На наш погляд, таку практику доречно ввести і в Україні. Як ми вже зазначали, Центральна виборча комісія, окружні виборчі комісії, територіальні виборчі комісії на відповідних місцевих виборах є суб'єктами державного контролю за діяльністю політичних партій, зокрема за додержанням політичними партіями встановленого порядку участі у виборчому процесі, що чітко передбачено в ст. 18 Закону України «Про політичні партії в Україні» [8]. Згідно зі ст. 19 Закону України «Про Центральну виборчу комісію» вона реєструє кандидатів у народні депутати України в порядку, встановленому законом, та приймає рішення щодо скасування реєстрації кандидатів у народні депутати України в порядку, встановленому законом [20].

Розділ VII Закону України «Про вибори народних депутатів України» регламентує порядок висування і реєстрації кандидатів у депутати [8]. На нашу думку, необхідно в ст. 53 Закону України «Про вибори народних депутатів України», яка передбачає порядок висування кандидатів у депутати партією, доповнити п. 5 такого змісту «розмір квот, що визначає мінімальний рівень представництва жінок і чоловіків у виборчому списку кандидатів у народні депутати України від партії у загальнодержавному окрузі і має становити не менше 30 відсотків загальної кількості кандидатів у виборчому списку». І додатково внести зміни до ст. 60 цього ж закону, яка передбачає підстави для відмови в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати: після слів «порушення вимог частин четвертої, п'ятої статті 52 цього Закону» доповнити «частини п'ятої статті 53» (маючи на увазі недотримання гендерної квоти у виборчому списку). Також аналогічні поправки щодо відмови в реєстрації кандидатів у депутати у разі недотримання гендерної квоти необхідно внести в Закон України «Про місцеві вибори».

Це легалізує гендерні квоти та надасть повноваження Центральній виборчій комісії та територіальним виборчим комісіям відмовляти в реєстрації виборчого списку кандидатів у депутати від партії, якщо там не буде дотримана гендерна квота. По суті, це означає, що, поки виборчі списки не будуть відповідати законодавству про гендерну квоту, партія взагалі не зможе брати участь у виборах. Це єдине, що може зобов'язати політичну партію дотриматися як мінімум 30-відсоткового представництва жінок у своєму складі. На наш погляд, внесення вказаних змін до чинного законодавства або врахування цих пропозицій під час прийняття Виборчого кодексу є найбільш дієвим механізмом забезпечення виконання гендерної квоти.

Що стосується фінансових санкцій, то це є спірним питанням, оскільки такі санкції далеко не завжди є дієвими. Як показує практика, навіть якщо в законодавстві передбачені фінансові санкції (як, наприклад, у Франції, Албанії, Ірландії), найбільші партії надають перевагу сплаті штрафу, ніж дотриманню квоти [5, с. 34]. Таким чином партії, які володіють значними коштами, можуть обирати, що їм вигідніше: дотримуватися квоти чи сплатити штраф. Зрозуміло, що такий підхід є неприпустимим у демократичному суспільстві.

У нашому дослідженні ми розглянули питання закріплення гендерної квоти в українському законодавстві та механізмів забезпечення її виконання. Але це лише перший крок. Окремо необхідно вирішити ще низку питань. Мало закріпити вимогу гендерної квоти, необхідно ще й вирішити питання щодо відкритих виборчих списків, порядку розміщення кандидатів у виборчих списках, оскільки партії можуть формально дотримуватися законодавчої квоти, але розміщувати кандидатів-жінок у непрохідній частині виборчого списку, що суттєво зменшує їхні шанси опинитися в раді. Тож це питання ще потребує подальших досліджень у цьому напрямі.

**Висновки.** Підбиваючи підсумки, можна зазначити, що без застосування адміністративних механізмів дотримання гендерних квот є неможливим. Нині важелі впливу за дотриманням партіями гендерних квот є у двох державних органах. По-перше, це Укрдержреєстр, який під час реєстрації політичних партій може використовувати відсутність у статуті партії норми про гендерну квоту як підставу для відмови реєстрації цієї партії, оскільки партія у такому разі порушує норми законодавства, яке передбачає, що статут таку норму має містити. По-друге, фінансові стимули може використовувати Національне агентство з питань запобігання корупції шляхом додатко-

вого державного фінансування статутної діяльності політичних партій.

Але цих важелів впливу замало. Гендерне квотування запрацює в повному обсязі тоді, коли будуть внесені такі зміни. По-перше, у виборчому законодавстві буде передбачена гендерна квота не лише для місцевих виборів, але й для виборів народних депутатів України, і, найголовніше, буде внесена правова норма, яка передбачає відсутність дотримання гендерної квоти у виборчому списку як підставу для відмови в реєстрації кандидатів у депутати. Це дасть змогу Центральній виборчій комісії та відповідним комісіям на місцевих виборах відхиляти виборчі списки тих партій, які не дотрималися гендерної квоти, тобто до усунення порушення не давати змоги брати участь у виборах. Але це лише «верхівка айсбергу». Додатково ще треба передбачити механізм складання таких виборчих списків, пропорційного розташування в них кандидатів за статтю та низку інших питань.

Якщо вказані пропозиції будуть враховані у виборчому законодавстві України, вже кілька державних органів будуть мати адміністративні ресурси забезпечення гендерної квоти: Укрдержреєстр, Національне агентство з питань запобігання корупції, Центральна виборча комісія, окружні виборчі комісії, територіальні виборчі комісії на відповідних місцевих виборах. Це надає додаткові гарантії щодо використання ними своїх повноважень із метою контролю за дотриманням політичними партіями гендерних квот та використання санкцій у разі їх недотримання.

#### Список використаної літератури:

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. URL: [https://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/Resolution\\_A\\_RES\\_70\\_1\\_EN.pdf](https://www.unfpa.org/sites/default/files/resource-pdf/Resolution_A_RES_70_1_EN.pdf)
2. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 р.: Наказ Кабінету Міністрів України від 5.04.2017 р. № 229-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/249890469> (дата звернення: 19.01.2019).
3. Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 584 с.
4. Council of Europe Gender Equality Strategy 2018-2023. URL: <https://rm.coe.int/ge-strategy-2018-2023/1680791246>.
5. Dahlerup D., Hilal Z., Kalandadze N., Kandawasvika-Nhundu R. Atlas of Electoral Gender Quotas. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance, 2013. 268 с.
6. Основи теорії гендеру : навч. посіб. Київ : «К.І.С.», 2004. 536 с.
7. Gender quotas database. URL: <https://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas/quotas>.
8. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14> (дата звернення: 19.01.2019).
9. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): підручник. 2-ге вид., перероб. та доп. Харків : Еспада, 2009. 752 с.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства з питань проведення виборів: Закон України від 21.11.2013 р. № 709-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-18#n27> (дата звернення: 19.01.2019).

11. Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015 р. № 595-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#n1779> (дата звернення: 19.01.2019).

12. Про затвердження Положення про Державну реєстраційну службу України: Указ Президента України від 06.04.2011 р. № 401/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401/2011> (дата звернення: 15.01.2019).

13. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 14.01.2019).

14. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17.11.2011 р. № 4061-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17> (дата звернення: 14.01.2019).

15. Про прийняття за основу проекту Виборчого кодексу України: Постанова Верховної Ради України від 07.11.2017 р. № 2174-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-viii> (дата звернення: 14.01.2019).

16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції: Закон України від 08.10.2015 р. № 731-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-19#n106> (дата звернення: 15.01.2019).

17. НАЗК: партія «Самопоміч» додатково отримає майже 20 млн. гривень державного фінансування. URL: <https://nazk.gov.ua/news/nazk-partiya-samopomich-dodatkovy-otrymae-mayzhe-20-mln-gryven-derzhavnogo-finansuvannya>.

18. Про Роз'яснення щодо застосування деяких положень Закону України «Про місцеві вибори» під час реєстрації кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, кандидатів у депутати обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови та старости села, селища, висунутих місцевими організаціями політичних партій на чергових, позачергових та перших місцевих виборах : Додаток до постанови Центральної виборчої комісії від 23.09.2015 р. № 362. URL: <http://www.cvk.gov.ua/pls/acts/ShowCard?id=41417> (дата звернення: 15.01.2019).

19. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) від 22.09.2005 р. № 5-рп/2005. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05/page> (дата звернення: 16.01.2019).

20. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30.06.2004 р. № 1932-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-15> (дата звернення: 16.01.2019).

#### ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

**Берендєєва Анастасія Ігорівна** – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ

#### INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**Berendieieva Anastasiia Ihorivna** – Candidate of Law Sciences, Associate Professor at the Department of Administrative Law and Administrative Process of Odessa State University of Internal Affairs

*Anastasiaberendeeval@gmail.com*